



AMAGERLANDS NUMISMATISKE FORENING

Nr. 429

5. december 2024

53. Årgang

Fem nye varianter af sønderjydske nødsedler

Martin W. Jensen

I ANF-blad nr. 418 fra 2023 omtaltes en ny variant af en 1 krone seddel fra S.O.S.-kassen i Haderslev. Der var tale om en ny variant med syv underskrifter, hvor de håndskrevne underskrifter er Alnor, C. Petersen og P. Heisel, og hvor sidstnævntes navn både optræder i trykt og håndskrevet form. Hidtil har der kun været kendt én type med syv underskriver, nemlig Lodberg 135I, der har 'genganger-underskrift' af I. Møller.

Nu er der dukket fem nye varianter af sønderjydske nødsedler op, som vil blive gennemgået nedenfor.

Broager 1 mark med sort sol/stråler



Bagside: Sort sol med sorte stråler – normalt er solen gylden

Sedlen fra Broager Kommune med pålydende 1 mark fra år 1919 (Sieg 21) kendes hos Lodberg (L) i fire regulære varianter (6a-d), samt en overstemplet variant (6e). Hos Noedpenge (Np) kendes den i syv varianter. De tre ekstra varianter skyldes dels, at der her skelnes mellem om kontrolnummeret er trykt eller håndstemplet, samt at L6b både kendes med (Np21.3) og uden (Np21.4) guldaftegning på Dannebrog.

Den nye variant med kontrolnummer 075782 har en sort sol med sorte stråler, og adskiller sig dermed markant fra de hidtidige kendte varianter.

Graasten 1 mark, uden kontrolnummer og med trykkefirma

Sedlerne med pålydende 1 mark, dateret februar 1920, kendes i mange variation. Lodberg har anført 13, mens Noedpenge har 23 varianter. Det store antal skyldes dels, at sedlen findes på tre forskellige typer papir, dels at der findes mange forskellige blå farvevariationer på hhv. forside og bagside.



Forside: Trykfarven på forsiden er mørkeblå – kontrolnummer mangler

Hidtil har man dog kun kendt til én type uden kontrolnummer, nemlig L42g/NP32UN. Denne seddel er uden underskrift og trykfirma.

Nu er der dukket en ny variant op, der er uden kontrolnummer, men har underskrift og trykfirmastempel centreret på bagsiden.



Bagside: Trykfirma A. Ritscher centreret

Sedlen skiller sig således både ud ved at være uden kontrolnummer og ved at have trykfirmastemplet centreret på bagside, og er derfor nærmest at betragte som en dobbeltvariant.

Rødning 50 pf. med farvefejl

Fra Rødning findes der tre hovedvarianter i sedlerne fra 1920 med pålydende 50 pf. Det drejer sig om motivet på bagsiden, der enten kan være af Højskolen, Kirken eller Afstemningslokalet. Der findes mange undervarianter, hvilket dels skyldes forskellige papirtyper (hvidt/gråligt), sedlernes baggrundsfarve, men også en stavefejl, idet ordet *plebiscit*, det

latinske ord for folkeafstemning, også findes stavet *plesbiscit*. Desuden kendes der overtrykte udgaver af disse stempler.

Sedlen med motiv af Højskolen (Sieg 74) og med orange undertryk er den, der kendes i færreste varianter. Lodberg opregner fire (62a-d), Noedpenge fem varianter.

Denne nye variant minder om L62c/Np74 UN, men har en voldsom undertryksfarve, hvorfor den må opfattes som værende en ny variant.



Bagside: Bemærk den voldsomme undertryksfarve samt uklare stempel af "Nordens første Folkehøjskole"

Vojens 1 mark, streger under og over kontrolnummer

Denne seddel må anses at være en variant af L82c/Np116B, der har kursivt kontrolnummer og en rosette. Denne skiller sig dog ud ved, at der er streg under ^o i kontrolnummeret, men også over og under cifrene i kontrolnummeret.



Forside: Der er streger både under og over kontrolnummeret

SOS 2 krone tre-blok uden underskrifter

Sedlerne fra SOS-kassen i Haderslev er teknisk set ikke nødsedler, men privatsedler, idet de i modsætning til de egentlige nødsedler ikke er udgivet i årene omkring genforeningen, men i 1927 af *Selvstyre Organisationens Seddelbank*, der var tilknyttet partiet *Bondens Selvstyre*. Partiet var stiftet i 1925 og ledet af Cornelius Petersen, der kæmpede for at forbedre de sønderjyske bønders økonomiske vilkår, der efter genforeningen i 1920 stadig var tynget af problemer affødt af 1. verdenskrig.



Treblok uden kontrolnummer og håndskrevet underskrift

Hidtil har man kun kendt to typer af SOS 2 krone 3-blok, hhv. L136h/Np 51 ark II og L136i/Np ark III, som begge er uden kontrolnumre og med håndskrevne underskrifter.

Der er nu dukket en tredje type 3-blok op, der som de to tidligere kendte typer er uden kontrolnumre, mens denne også er uden håndskrevne underskrifter. Som sådan er sedlerne L136a/Np 51a, men disse er aldrig før set som en 3-bloks trykark.

Dette trykark kommer på auktion på ANF's Møntbørs i februar 2025.